

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Ohjauksen tarve on kasvanut ja psykologisen ohjauksen merkitys on korostunut, kun työelämäsiirtymät ovat lisääntyneet entistä vaikeammin ennakoitavassa ja erimuotoisia työ- ja koulutusvaihtoehtoja tarjolla olevassa maailmassa. Psykologisen osaamisen merkitys korostuu asiakkaiden yksilöllisten työllistymiseen liittyvien esteiden tunnistamisessa, osaamisen tunnistamisessa ja yksilöllisten työ- ja koulutusratkaisujen löytämisessä. Psykologit auttavat asiakasta työskentelemään tavoitteellisesti työllistymiseen liittyvien esteiden poistamiseksi ja tukevat asiakasta itsetuntemuksen lisäämisessä sekä urasuunnittelutaitojen kehittämisessä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Esityksessä esiin nostetut tavoitteet ovat hyviä, mutta siinä jäävät epäselviksi ne konkreettiset keinot, joilla mainitut työllisyystavoitteet arvioidaan saavutettavan. Kuinka työllisyysmahdollisuuksien ajatellaan kasvavan nykyiseen verrattuna rahoitusmallin myötä? Huolta herättää myös se, kuinka kunta pystyy vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen samanaikaisesti kuin sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ovat uudelleen organisoitumassa juuri perustetuilla hyvinvointialueilla, ja näiden palveluiden sujuvan siirtymän varmistaminen vie varmasti paljon kuntien resurssia. Rahoitusmalli ei myöskään nosta esiin keinoja, jolla se motivoi kuntia järjestämään esimerkiksi työssä olevien ja muiden ei-työttömien asiakkaiden palvelut, joita TE-toimistot nykyisin hoitavat. Kyseiset palvelut ovat hyvin keskeisessä roolissa työttömyyden ennaltaehkäisyssä sekä sujuvien työsiirtymien mahdollistamisessa.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Lakiesityksessä tulisi huomioida, että työvoimapalvelujen tarkoitus on suoraan työmarkkinoille siirtymisen lisäksi myös ennalta ehkäistä ennenaikaista työelämästä poistumista ja tukea työelämäsiirtymiä sekä työurien pidentämistä muun muassa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen avulla.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Palveluiden järjestämisvastuun siirto ei ole tarpeellinen, ja se saattaa jopa heikentää palveluiden laatua ja saatavuutta nykyisestä. Näkemyksemme mukaan 20 000 henkilön työvoiman järjestämisvastuualue on liian pieni. Rahoitusmallin seurauksen saattaa alueiden välille syntyä rajoja, joiden ylittäminen on hankalaa. Pienillä kunnilla ei ole mahdollisuutta itsenäisesti tarjota asiakkaille kaikkia niitä työvoimapalveluja, joita TE-toimistot nykyisin tarjoavat, kuten ammatinvalinnanohjaus- ja uraohjauspalveluja. Nykyisin osa palveluista järjestetään valtakunnallisesti yhteisinä palveluina, mitä lakiesitys ei käytännössä huomioi. Lakiesityksen mukaisella rahoitusmallilla kunnilla ei välttämättä ole kiinnostusta ohjata resursseja tai järjestää nykyisen kaltaisia palveluja esimerkiksi ei-työttömille asiakkaille, mikä aiheuttaa ongelmien kärjistymistä ja saattaa lisätä työttömyyttä.

Tähän mennessä esimerkiksi avo-psykologityötä on tehty valtakunnallisesta tai työssäkäyntialueeseen perustuvasta näkökulmasta ja huolehdittu työvoiman liikkuvuudesta. Pienet, omissa ”ekosysteemeissään” toimivat alueet saattavat hankaloittaa tätä ja seurauksena voi olla, että työvoiman liikkuvuus alueiden yli kärsii. Työllistymisalueet saattavat alkaa toimia periaatteella, että he keskittyvät vain omien alueittensa työllistämiseen. Riskinä myös nähdään kuntaohjauksen mahdollisesti johtavan siihen, että kuntien ammatinvalinnanohjaus- ja uraohjauspalvelulle tulee jatkossa velvoitteita varmistaa kunnan/kuntayhtymän oppilaitospaikkojen täyttyminen, jolloin nykyinen yksilöllinen, ammatillista ja alueellista liikkuvuutta tukeva uraohjauspalvelu vaarantuu. Kuntakeskeinen työllisyysajattelu on erityisesti viime vuosina lisääntyneen etätyöskentelyn myötä vanhentunut, sillä työn teon sidonnaisuus työnantajan fyysiseen sijaintiin on etäyhteyksien ja digitaalisten ratkaisujen myötä paljolti hälvennyt.

Lisäksi pienillä noin 20 000 henkilön työvoiman alueilla saattaa työllisyyspalveluissa tietyissä työntekijäryhmissä olla vain muutama työntekijä, jolloin työntekijöiden osaamisen kehittäminen ja sijaisjärjestelyt ovat haavoittuvaisia. Tämä saattaa pitemmällä aikavälillä lisätä alueiden välistä eriytymistä ja erilaisia mahdollisuuksia palvella asiakkaita. Jatkossakin on tärkeä pitää työllistämässä yhteiskunnallisen toimivuuden ja yhteistyön valtakunnallinen näkökulman. Työvoimahallintoon tarvittaisiin järjestämisvastuun siirron jälkeen myös uusi hallinnollinen taso, sillä kunnat joutuisivat muodostamaan kuntayhtymiä saavuttaakseen esityksen mukaisen järjestämisvastuun minimiväestöpohjan.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

Suomessa tulee jatkossakin huolehtia valtakunnallisesti yhdenmukaisten työvoimapalvelujen saatavuudesta, joissa tavoitteena on Elinikäisen ohjauksen strategian 2020-2023 mukainen yhdenvertainen palvelu asiakkaille.

Mahdollisen järjestämisvastuun siirron arvioimiseksi tarvitaan kattavammin tietoa siitä, kuinka nykyisissä kuntakokeiluissa ohjaus ja valvonta on käytännössä toteutunut. Valtakunnallinen työvoimapalvelujen ohjaus ja koordinointi on tärkeää eikä yhdenvertaisen palvelun valvonta voi olla yksinomaan kuntien tai kuntayhtymien vastuulla.

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Luvun 6 § 2 momentti tulisi täydentää seuraavasti: ”Työvoimaviranomaisella on oltava käytettävissään psykologin uraohjauspalveluja. Laillistettu psykologi voi käyttää ohjauksessa asiakkaan suostumuksella psykologisia arviointimenetelmiä ammatti- ja uravaihtoehtojen, osaamisen sekä soveltuvuuden selvittämiseksi tai työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.”

Edellä mainittu lisäys on oleellinen, koska nyt lakiin kirjatut lauseet jäävät irrallisiksi eivätkä kuvaa annettuja palveluita kokonaisuudessaan, eivätkä myöskään varmistavat sitä, että palveluita tulee jatkossa olla saatavilla yhdenvertaisesti jokaisessa kunnassa/kuntayhtymässä. Sekä TE-toimistojen että kuntakokeilujen psykologien tämänhetkisistä asiakkaista suurella osalla, niin nuorilla kuin aikuisilla, on terveyteen liittyviä rajoitteita, kuten neuropsykiatrisia ongelmia, oppimisvaikeuksia tai mielenterveysongelmia, jotka tulee huomioida soveltuvan työn tai koulutuspolun löytämiseksi. Psykologeilla on monipuolisia menetelmiä auttaa asiakasta työstämään urasuunnittelun kysymyksiä, minkä lisäksi myös terveydellisten haasteiden huomioiminen uraohjauksessa vaatii psykologin ammattitaitoa ja psykologisten arviointimenetelmien käyttöä. Psykologit pystyvät arvioimaan asiakkaan valmiuksia (kognitiiviset, fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset), terveydentilaa sekä psyykkistä toimintakykyä suhteessa ammatillisiin suunnitelmiin. Psykologit tukevat myös työ- ja elinkeinotoimiston muita asiantuntijoita asiakkaan tilanteen jäsentämisessä sekä ovat mukana muun muassa työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnoissa.

Luvussa 13 säädetäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Lainsäädännössä on tärkeä korostaa sitä, että käyttöoikeus asiakkaan tietoihin liittyen terveydentilaan, psykologin uraohjauksen sisältöön ja psykologisiin tutkimuksiin tulee olla vain olla kyseistä asiaa hoitavilla ammattilaisilla, kuten tälläkin hetkellä.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun siirto kunnille pitää sisällään riskin palveluiden saatavuuden ja laadun heikentymisestä, sillä pienillä kunnilla ei ole mahdollisuutta itsenäisesti ylläpitää kaikkia TE-toimistojen nykyisin valtakunnallisesti tarjoamia työvoimapalveluita. Kuntakokeilut ovat olleet käynnissä vasta hyvin lyhyen ajan, minkä vuoksi niiden vaikutuksista ei vielä ole kertynyt riittävästi kokemusta, eikä laajaa vaikutustenarviointia ole toteutettu.

Järjestämisvastuun siirto ei siis ole vankalla pohjalla, ja ajoitettuna samaan kohtaan sote-palveluiden järjestämisvastuun siirtymän kanssa vaikuttaa ennenaikaiselta ja riskialttiilta ratkaisulta.

Esitetty rahoitusmalli ei myöskään kannusta kuntia tarjoamaan palveluita muille kuin työttömille, mikä todennäköisesti kaventaa palvelutarjontaa merkittävästi ja saattaa päinvastoin kuin tavoitellaan, jopa lisätä työttömyyttä, jos tukea ei sitä ennen ole saatavilla. Lakiesityksessä olisi erittäin tärkeä huomioida työssä olevien asiakkaiden palveluiden säilyttäminen myös järjestämisvastuun siirtyessä kunnille. Osalla alueista, joissa tällä hetkellä on käynnissä kuntakokeilu, TE-toimistojen ammatinvalinta- ja uraohjauspalveluita käyttämistä asiakkaista jopa 50 % on työssäkäyviä. Mikäli rahoitusmalliin ei sisällytetä heidän ohjaukseensa minkäänlaista rahoitusporkkanaa, herää kysymys siitä, kuinka kunnat jatkossa tulevat heitä palvelemaan. Työssäkäyvien asiakkaiden lisäksi myös muut ei-työttömät asiakasryhmät kuten perhevapaalla olevat, opiskelijat, sairauslomalla olevat asiakkaat ja eläkeläiset tulee lakiesityksessä huomioida paremmin, jotta he eivät jää kunnissa ilman työvoimapalveluja, joita he ovat tähän asti saaneet TE-toimistoissa, ja jotka ovat tukeneet heitä pysymään työelämässä, jatkamaan opintojaan tai siirtymään takaisin työelämään.

Palveluiden siirtyessä kuntiin on tärkeää huolehtia siitä, että työvoima-alueiden lisäksi myös työyksiköt ovat riittävän suuria, jotta voidaan turvata riittävät resurssit sekä mahdollisimman tasalaatuiset ja yhdenvertaiset palvelut, ja asiantuntijoille on myös saatavilla kollegiaalista tukea. Lisäksi järjestämisvastuun siirtyessä kuntiin ei tarve valtakunnalliselle ohjaukselle ja valvonnalle kokonaan poistu, jotta voidaan varmistaa palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu.

Gergov Vera
Suomen Psykologiliitto - Ammattiasioista vastaava psykologi

Suomen Psykologiliitto ry:n 20.6.2022 antama lausunto Työ- ja elinkeinoministeriölle löytyy kokonaisuudessaan [Lausuntopalvelimelta](#).